

วันวิสาขบูชา ชาวพุทธเข้าใจดีแค่ไหน ?

โดย ดร.สรรณพ นาควานิช หัวหน้าโครงการสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ กปว.

ที่ประชุมใหญ่สมัชชาสหประชาชาติเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ ได้ยกย่องให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญสากล (International day) และยกย่องเป็นวันวิสาขโลก ที่นำเสนอโดยชาวพุทธจากศรีลังกา โดยใช้เครื่องหมายของธงพุทธชยันตี เป็นสัญลักษณ์ ธงพุทธชยันตี มี ๖ สีที่เกิดเป็นฉัพพັນรังสีที่แผ่ชานออกจากพระวรกายของพระพุทธเจ้า (ปรมาตถอนุตตรสัมมาสัมโพธิ) เมื่อทรงเสวยสุขพิจารณาอภิธัมม ๔๒,๐๐๐ อัมมขันธ์ ณ รัตนขมรเจติยะ ในสัปดาห์ที่ ๔ หลังได้ทรงตรัสรู้ เมื่อพิจารณาจบอภิธัมม คัมภีร์ที่ ๗ ชื่อ มหาปฏฐาน (ปัจจัย ๒๔ ที่เป็นเหตุให้ต้องเวียนว่ายตายเกิด) มี ๖ สี ได้แก่ (๑) สีนิลละ สีเขียวเข้มเหมือนดอกอัญชัน (๒) สีปีตะ สีเหลือง (๓) สีโลหิตะ แดง (๔) สีขาว โอทาทะ (๕) สีมัญชุภูฏฐะ สีแสดเหมือนดอกหงอนไก่ และสีปภัสสร (รวมสีผสมใน ๕ สี) เลื่อมพรายเหมือนแก้วผลึก ในปีมหาพุทธปรินิพพาน ๒๕๕๖ ผมเป็นผู้เตรียมข้อมูลให้ท่านรองนายกรัฐมนตรีเขียนลงในส่วนคำนำของวันวิสาขโลกของ UN

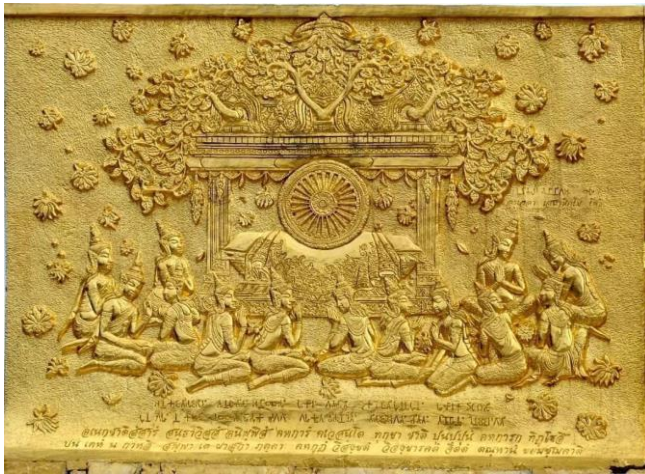

ประเทศไทยเริ่มให้ส่วนราชการหยุดในวันสำคัญนี้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับประเทศอินเดีย ศรีลังกา พม่า สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ประกาศให้เป็นวันหยุดเพื่อชาวพุทธจะได้ไปบำเพ็ญบุญกุศลที่วัด ๑๐ แล้วจะได้อุทิศกุศลตอบแทนประชาชนที่จ่ายเงินเดือนหล่อเลี้ยงครอบครัวของข้าราชการ “ประชาชนคือพ่อแม่ของข้าราชการ” สมัยรัชกาลที่ ๕ ขุนนาง เจ้าพระยาต้องสอนธัมมะให้ลูกน้อง และกำหนดให้ข้าราชการต้องบวชเรียนไม่น้อยกว่า ๓ วัสสา จึงจะได้สิทธิบรรจรับราชการ

ความสำคัญในวันวิสาขบูชา ซึ่งตรงกับวันขึ้น (สุกกะปักข์สสะ) ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (วิสาขะมาสสสะ) ในปีนี้ตรงกับวันที่ ๒๒ พฤษภาคม มหาพุทธปรินิพพาน ๒๕๖๗) **สุกกะ** แปลว่า เกิดมาเป็นมนุษย์-สัตว์ (มนุษย์-สันสกฤต) แล้ว **จะต้องบันลือมิม** ตามการตรัสรู้ของปรมัตถอนุดตรสัมมาสัมโพธิ ที่ทรงตรัสรู้ในวันนี้ ได้ต้นสิริมหาโพธิ ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกันเรียกว่า สหชาติ มี ๗ ได้แก่ (๑) ท่านมหาพิมพา หรือโยโสธราเถรอรหันต์ อายุ ๗๘ ปี (๒) ท่านมหาอนนทอรหันต์ อายุ ๑๒๐ ปี (๓) นายฉันทะ อมาตย์คนสนิท ต่อมาบันลืออรหันต์ (๔) ท่านกาฬุทายีอมาตย์ หรือ มหากาฬุทายีอรหันต์ (๕) ม้ากัณฐกะ (๖) ต้นสิริมหาโพธิ (๗) ชุมทรัพย์ทั้งสิ้น คือ อริยชุมชนที่คอยใส่ภัตตาหารทุกแห่งที่ทรงเสด็จไป เช่น จะมีอริยชุมชนที่อยู่ใกล้วิวิฏฐ จำนวน ๔๕ วิวิฏฐ จากเมืองราชคฤห์ไปเมืองสาวัตถี ที่ท่านมหาอนนทปิ่นทิกะสร้างไว้ตลอดระยะทาง ๔๕ โยชน์ (วิวิฏฐะ คือ การเวียนวายตายเกิดใน ๓๑ ภูมิ วิวิฏฐะ คือ ดับการเวียนวายตายเกิด เป็นโลกุตตระบุคคล ๘ หรือโลกุตตรจิต ๔๐ หรือชื่อนิพพาน “เมืองไทย เรียก วัด”)

พระพุทธเจ้า หรือ ปรมัตถอนุดตรสัมมาสัมโพธิ ทรงตรัสรู้อะไร? คนส่วนใหญ่เข้าใจผิด คิดว่าทรงตรัสรู้ อริยสัจ ๔ แต่จริง ๆ ทรงตรัสรู้ **“ปฏิจจะสมุปปาตโพธิกถา”** (ความสำคัญประการที่ ๑) ที่ทรงตรัสรู้เรื่อง **อดีตะ** มี ๒ อย่าง คือ อวิชา สังขาร ทรงตรัสรู้เรื่อง **ปัจจุปัน** มี ๘ คือ วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ และ ทรงตรัสรู้เรื่อง **อนาคต** มี ๒ คือ ชาติ ชรา มรณะฯ รวมเรียกว่า ปัจจัย ๑๒ ที่เป็นเหตุให้เวียนว่ายในวิฏฐะ และทรงตรัสรู้ ว่าทำอะไรจึงไม่ต้องมาเกิดอีก เป็น นิพพาน เรียกว่า วิวิฏฐะ มี ๑๒ ปัจจัยเช่นกัน ส่วนอริยสัจ ๔ อยู่ในธัมมจักกัปปวัตนสูตร ที่ทรงสอนท่านมหาอัญญาโกณฑัญญะ เท่านั้น

ตรัสรู้ โพธิกถา
ปฏิจจะสมุปปาต

ก่อนทรงตรัสรู้ พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญปารมีมานาน ๒๐ อสังขย กำไรแสนกัปป ในฐานะของ **ปัญญาคิจะพุทธะ** ซึ่งรวดเร็วที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสัทธาธิกพุทธะ ๔๐ อสังขยกำไรแสนกัปป และวิริยาคิจะพุทธะ ๘๐ อสังขยกำไรแสนกัปป เมื่อพระมหาโพธิสัตว์ตรัสรู้เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ (ความสำคัญประการที่ ๒) ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระบาท ๗ ก้าว และทรงขึ้น ๑ นิ้ว ในวันนั้นเช่นกัน ได้ต้นมหาสาละ เมืองลุมพินี

ถ้าเรารู้ธัมม ที่ประกอบไปด้วย (๑) ปัญญัตติธัมม (๒) ปรมัตถธัมม ในปรมัตถธัมม ๔ จะต้องรู้จิต ๑๒๑ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ๑ ซึ่งเป็นเหตุให้บันลือมิม การเดิน ๗ ก้าว หมายถึงทรงสอนว่า การกระทำทางตา หู จมูก ลิ้น กาย จะไม่ปลุกธัมม เพราะเป็นการทำงานของทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐ ในอเหตุกจิต ๑๘ ในกามาวจรจิต ๕๔ จิต ๑๒๑ มี ๔ กลุ่ม (กามาวจรจิต ๕๔ รูปาวจรจิต ๑๕ อรูปาวจรจิต ๑๒ โลกุตตรจิต ๔๐)

ทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐ เช่น ตา จะมองเห็นได้เพราะการทำงานของ **จักขุวิญญาณจิต** (อุปกาสหคตัง จักขุวิญญาณัง อสังขาริกัง กามาวจร อเหตุกะกุสลวิปากจิตตัง) ประดับด้วยเจตสิก ๗ คือ ผัสสเจตสิก เวทนาเจตสิก สัญญาเจตสิก เจตนาเจตสิก เอกัคคตาเจตสิก ชีวิตเจตสิก มนสิการเจตสิก เพียงให้ทำงานแต่ยังไม่รู้ จะรู้ได้ต้องมี “วิตกเจตสิก”

ซึ่งเป็นคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า เรียกว่า “วิตกวิจารณ์พุทธวจนะ” จึงจะรู้เข้าใจและตรัสรู้ได้ เราชาวพุทธจึงต้องฟัง จดจำ และรู้ตามพระพุทธองค์เท่านั้น

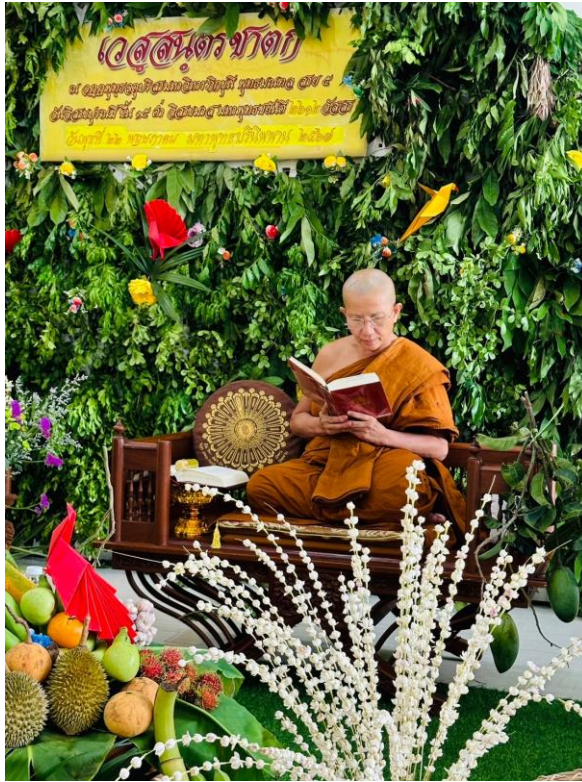
ประสูติ ใต้ต้นมหาสาละ
ลุมพินีวัน

ปรมัตถอนุตรสัมมาสัมโพธิทรงตรัสรู้และสั่งสอนพุทธสาวก ตลอดเวลา ๔๕ วัสสา (ปี) ในเวลาปีหนึ่งมี ๑๒ เดือน ภิกขุ ภิกขุณีจะเข้าวัสสาเพียงสามเดือน เริ่มเข้าวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ และจะเริ่มถวายผ้ากฐินได้ในเวลา ๑ เดือนตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เท่านั้น ในวัสสาที่ ๔๕ ก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ทรงปลงพระชนมายุสังขาร ณ ปาวาเจตียะ เมืองเวสาลี ว่าอีก ๓ เดือนข้างหน้าจะทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ เมืองกุสินารา ใต้ต้นมหาสาละคู่ (ความสำคัญประการที่ ๓) ได้ทรงตอบคำถามพระมหากานท์ว่า จะทรงตั้งพระธัมมวินัย ๘๔,๐๐๐ ธัมมขันธ์ เป็นองค์แทนหลังทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ว่า “โยโว อานันท มยา ธัมโม จะ วินโย จะ เทสิโต ปัญญูติโต โสโว มมังจะ เยนะ สัตถา” เราชาวพุทธจึงต้องยึดคำสั่งสอนในพระไตรปิฎกมากกว่าไปเชื่อคำสอนของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ที่สอนผิดเพี้ยนไปมากในยุคปัจจุบัน ที่เรียกกันว่า สายมูเตลู ไปบูชารูปเคารพมากกว่าไปรู้คำสั่งสอนที่ลึกซึ้ง

ปรินิพพาน ใต้ต้นมหาสาละคู่
กุสินารา

ความสำคัญประการที่ ๔ ในวันนี้ คือ การเจริญธัมม ฟังธัมม ชื่อ “เวสสันดรชาดก” เรียกว่า เวสสันดรชาดก จำนวน ๑๓ กัณฑ์ อันเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนเสด็จขึ้นไปประทับ ณ สหวันชั้นดุสิต ทรงถวายทานที่ยิ่งใหญ่ อันเป็นปรมัตถปารมี ๑๐ ในขั้นสุดท้าย คือ (๑) สามัญญูปารมี (๒) อุปปารมี (๓) ปรมัตถปารมี ของพระมหาโพธิสัตว์ ทาน คือ มโนกัมม (คือ อนุชิตมา จาก อโกลเจตสิก)

แสดง เวสสันดรชาดก
๑๓ กัณฑ์ ณ กปิลพัสดุ์

ใครได้อ่านมาถึงตอนนี้แล้ว ท่านมีความรู้เข้าใจตามสายเถรวาทแล้ว คือเชื่อฟังพระอรหันต์ ที่ทำสังคายนารักษาสายพระไตรปิฎกมา ๕ ครั้ง ตั้งแต่การทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ณ ถ้ำสัตตบันคูหา เมืองราชคฤห์ พระอรหันต์ ๕๐๐ ท่าน หลังทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ๓ เดือน ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๑๐๐ เมืองวาฬุการาม พระอรหันต์ ๗๐๐ ท่าน มูลเหตุปัญหาการเก็บอาหารหลังเที่ยงวัน รับเงินรับทองคำ ครั้งที่ ๓ วิวิฎฐอโสการาม เมืองปาดลีปัตต ปัญหาคนปลอมบวช ใช้พระอรหันต์ ๑,๐๐๐ ท่าน ครั้งที่ ๔ เมืองอนูราธปุระ สิริลังกา มีพระอรหันต์ ๖๘,๐๐๐ ท่าน และครั้งที่ ๕ มีการจาริกลงในไบลานด้วยภาษาสิงหล ณ อาโลกวิหาร มาลัยชนบท สิริลังกา พระอรหันต์ ๑,๐๐๐ ท่าน จึงทำให้ท่านได้บุญกุศลอันใหญ่ (บุญกุศลกริยาวัตถุ ๑๐ - ทาน คือ มโนกัมม สีส คือ กายกัมม วจิกัมม (สีล คือตัวตนเรา ไม่ใช่รับสีล ๕ ๑๐ ๒๒๗ ๓๑๑) ภาวนา คือ มโนกัมม (อพยาบาละ สัมมาทิฎฐิ) คนทำภาวนา เกิดขึ้นภายใน มโนกัมม จึงไม่ใช่คนขี่ไม้โกธธา....

วิวิฎฐปฐมภิกขุณีมหาปชาปตีโคตมอรหันตเถริชยันตี ๒๖๐๐
เมืองเวสาลี พุทธภูมิ